

Wpłynęło do Dziekanatu WZiKS
Dnia: 03.08.2023
Podpis: [signature]

Warszawa, 25 sierpnia 2023r.

Dr hab. Ewa Maria Marciniak
Wydział Nauk Politycznych
i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Jagody Mytych, *Characteristics of climate science communication. An optimization model for communication processes related to the popularization of scientific knowledge based on American and Polish climate scientists' recommendations*

ss. 336

Promotor: dr hab. prof. UJ Magdalena Wójcik

Podstawy formalne

Niniejszą recenzję wykonuję w związku z powołaniem mnie przez Radę Dyscypliny Nauki o Komunikacji Społecznej i Mediach na recenzentkę rozprawy doktorskiej mgr Jagody Mytych.

Uwagi wstępne

Naukowa refleksja na temat komunikowania się ekspertów ze społeczeństwem, czy jak zaznacza Autorka komunikowania wiedzy, to niewątpliwie wyzwanie dla współczesnej nauki i naukowców. I nie chodzi tu tylko o pojedyncze akty komunikacyjne lecz o współtworzenie komunikowania naukowego rozumianego jako proces lub/i system. Tym bardziej jeśli zadanie dotyczy kluczowych dla społeczeństwa kwestii. Bywa, że kwestie te odnoszą się do polityki, gospodarki, stosunków

międzynarodowych – zwłaszcza wówczas gdy moment polityczny nakazuje dzielenie się wiedzą. Jednakże są takie kwestie, które mają permanentnie priorytetowy charakter, niezależnie od dynamiki innych zjawisk. Do nich należy komunikowanie o klimacie i jego zmianach.

Temu zagadnieniu poświęcona jest niniejsza rozprawa doktorska. Pani mgr Jagoda Mytych podejmuje się charakterystyki komunikacji naukowej o klimacie oraz skonstruowania modelu, dzięki któremu możliwa byłaby optymalizacja procesów komunikacyjnych. Ów model ma odnosić się do ustaleń badawczych wynikających z pogłębionych wywiadów indywidualnych z amerykańskimi i polskimi klimatologami.

Tak zarysowany obszar badań już na wstępie wydaje się nie tylko interesujący ale również oryginalny i twórczy. Lektura tej pracy w całej rozciągłości potwierdza przekonania. Recenzowaną pracę odczytuję jako ważny element refleksji nad istotą i mechanizmami komunikowania o klimacie i komunikatywnej obecności ekspertów w przestrzeni publicznej. Podjętą przez panią magister Jagodę Mytych problematykę należy uznać za ważną i aktualną dla rozwoju refleksji naukowej w obrębie dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach a także jako taką, która stanowi komplementarne wobec dotychczasowych badań i zarazem oryginalne ujęcie.

Już na wstępie chcę zaznaczyć, iż przedkładam niniejszą recenzję wraz z pozytywnym wnioskiem, co do spełnienia przez Doktorantkę wymagań określonych w art.13. ust.1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz.U z 2022r. poz. 574 z późn. zm.)

Przyjętą do recenzji rozprawę oceniam według kryteriów odnoszących się do:

- **ogólnej wiedzy teoretycznej prezentowanej w pracy (tu w szczególności odniosę się do założeń pracy, problematyki badań i stosowanego aparatu pojęciowego i kategorialnego,**
- **umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych (tu ocenię aspekt metodologiczny pracy, dobór metod oraz dobór źródeł, formalną ocenę pracy i strukturę wywodu),**

- **oryginalności rozwiązania naukowego problemu w zakresie zastosowania wyników badań w praktyce społecznej.**

Ogólna wiedza teoretyczna prezentowana w pracy

Podstawę teoretyczną tej dysertacji stanowią kwestie związane z nauką o mediach w jej różnych teoretycznych odsłonach. Autorka ma ambicję przyczynić się jak pisze - do zdobycia akademickiej wiedzy na temat kompetencji komunikacyjnych amerykańskich i polskich naukowców, którzy zajmują się komunikowaniem i popularyzowaniem nauki o klimacie odbiorcom nie będącym ekspertami. To też czyni swoim głównym celem badawczym. Tak zarysowany temat wymaga wiedzy teoretycznej o teoriach, modelach i koncepcjach komunikacji społecznej, ugruntowanych w literaturze światowej i polskiej. Autorka taką wiedzą i umiejętnością jej przedstawiania się legitymuje. Należy tu podkreślić nie tylko znajomość literatury przedmiotu badań, ale również zdolność do jej krytycznej analizy. Stąd też przedstawione tezy są poddane sensownej i kompetentnej selekcji, tak aby mogły stanowić fundament teoretyczny dla badań komunikowania o klimacie.

W związku z powyższym, konstruując podstawę teoretyczną badań, Autorka wskazuje różnicę między jednokierunkową transmisją wiedzy czy informacji a dwukierunkowym podejściem, które zakłada dialog i partycypację w procesie komunikowania się jego uczestników (podmiotów). Zdaje sobie przy tym sprawę ze specyfiki komunikacji o klimacie. Stosunkowo szybko w tej rozprawie pojawia się kategoria komunikacji naukowej, która jest kompetentnie przedstawiona i przeanalizowana. Autorka akcentuje dorobek tych badaczy, którzy podkreślają istotę komunikacji naukowej jako przydającej wartości badaniom naukowym poprzez interaktywne przekazywanie wyników własnych badań szerszemu gronu odbiorców. Chodzi tu więc o interakcję między nauką a społeczeństwem. Podkreślić więc należy, że komunikacja naukowa czy komunikowanie o nauce to ważne, a zarazem refleksyjnie

przedstawione przez Autorkę koncepty, które uznać należy za wartość teoretyczną tej pracy.

W szczególności jako kluczowy dla tych rozważań jest podrozdział 1.4.1. *Komunikacja naukowa jako dyskusja publiczna, uczestnictwo i współtworzenie wiedzy*. Pani Jagoda Mytych wskazuje na autorów, i jak rozumiem utożsamia się z ich tezami, o konieczności i użyteczności dialogu nauka - społeczeństwo, którego rezultatem może być to, w jaki sposób społeczeństwo mówi o nauce. Komunikacja naukowa ma więc charakter społeczny. Te konstatacje prowadzą Autorkę do jeszcze innej ważnej konkluzji, mianowicie o konieczności zaangażowania obywateli do współtworzenia wiedzy. W rezultacie konceptualizowany jest termin nauka obywatelska a naukowcy-obywatele postrzegani jako wolontariusze wiedzy, którzy mogą uczestniczyć m.in. w gromadzeniu danych i współpracy przy ich opracowaniu. I, co wydaje się oczywiste, może mieć to miejsce w przypadku zagadnień podejmowanych przez Autorkę, odnoszących się do monitorowania różnorodności biologicznej i badania klimatu.

Logiczne wydaje się więc to, że Autorka podkreśla znaczenie podejścia partycypacyjnego w komunikacji jako sprzyjającego włączeniu społeczeństwa i zwiększaniu społecznego znaczenia badań naukowych.

Poprzez pokazanie problematyki podejścia partycypacyjnego w komunikacji naukowej Autorka udowadnia teoretyczną wartość swojej pracy. Na marginesie warto dodać, że owo partycypacyjne podejście zakłada zaangażowanie społeczeństwa w procesy decyzyjne związane z badaniami naukowymi. Wartościowa teoretycznie i praktycznie jest konkluzja Autorki, że komunikacja naukowa powinna nie tylko promować różnorodność ale także ją odzwierciedlać. Chodzi tu zwłaszcza o używanie włączającego języka i innych komponentów wpływających na ten proces. Pani Jagoda Mytych udowodniła, że nie tylko poznała literaturę przedmiotu dotyczącą procesów komunikacyjnych i ich znaczenia w procesach społecznych, ale również potrafiła umiejscowić kwestie komunikacji naukowej (wskazując jej źródła i definicję) w odniesieniu do klimatu i jego zmian w adekwatnych teoriach. Zdaje sobie też sprawę, że problematyka klimatu stwarza określone trudności komunikacyjne jako tzw. *wicked problem*.

W recenzowanej rozprawie doktorskiej zaznaczone jest teoretyczne przygotowanie Doktorantki, za czym przemawia fakt, znajomości teorii komunikowania społecznego, umiejętności wyodrębnienia kategorii komunikacji naukowej (o czym już wspomniałam), jej istoty i narracyjnych technik z nią związanych. Autorka wyeksponowała też tendencje w badaniach nad komunikacją naukową, zaprezentowała pojęcia i kategorie tworzące fundament teoretyczny tej pracy. Ważna jest w tym aspekcie umiejętność trafego doboru literatury i jej fragmentów do konstruowania teoretycznej podbudowy badań.

Doktorantka niewątpliwie posiada wiedzę, kompetencje i umiejętności pozwalające na prawidłowe i komunikatywne przedstawianie tekstu naukowego na poziomie odpowiednim dla rozpraw doktorskich. Potwierdza to analiza recenzowanej rozprawy. Całość rozprawy jest napisana klarownym językiem oddającym intencje Doktorantki, a to jest również przesłanka do wysokiej oceny poziomu teoretycznego tej pracy. Pod względem formalnym praca spełnia kryteria formułowane wobec dysertacji doktorskich i to z naddatkiem.

Reasumując, podkreślić należy, że mgr Jagoda Mytych prezentuje się jako badaczka zaznajomiona z teoriami w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz potrafi je wykorzystać do prowadzenia badań własnych.

Umiejętność prowadzenia badań

O umiejętności prowadzenia badań świadczy zdolność do określania obszaru i przedmiotu badań, sformułowanie założeń badawczych, w tym celów, pytań badawczych a także adekwatna do tego struktura wywodu. Analiza recenzowanej dysertacji dostarcza argumentów do sformułowania pozytywnej konkluzji w tym zakresie. W szczególności warto podkreślić, że Autorka w sposób przemyślany formułuje założenia pracy, zarówno w ujęciu przedmiotowo-podmiotowym jak i metodologicznym. Uwagę zwraca wyznaczenie ram teoretycznych pracy, dających możliwość problemowego ujęcia badanych zagadnień. Cel pracy jest dobrze skonstruowany, możliwy do osiągnięcia w toku podjętych badań.

W szczególności podkreślić chcę, że intencją Autorki jest poznanie stopnia, w jakim naukowcy funkcjonują w przestrzeni publicznej i odpowiedź na pytanie, jakie strategie komunikowania informacji naukowych o zmianach klimatu stosują w swojej aktywności publicznej. W związku z powyższym Autorka definiuje trzy konkretne cele podjętych badań.

1. Scharakteryzowanie obecności amerykańskich i polskich klimatologów w sferze publicznej i określenie ich ról społecznych związanych z upowszechnianiem wiedzy na temat zmian klimatycznych.

2. Zarysowanie strategii komunikacyjnych amerykańskich i polskich klimatologów dotyczących komunikowania i popularyzacji wiedzy naukowej.

3. Opracowanie modelu komunikacji w oparciu o zalecenia klimatologów, który ma sprzyjać efektywności popularyzacji wiedzy na temat zmian klimatycznych i ich skutków. Ważnym celem prowadzonych badań jest w intencji Autorki, zebranie od indagowanych w wywiadach naukowców rekomendacji dotyczących wzmocnienia dialogu między nauką a społeczeństwem na temat zmian klimatu. Tak sformułowane cele badań zostały osiągnięte a zaznaczona problematyka badań wyraźnie tworzy potencjał aplikacyjny tej pracy. Dodać trzeba, że liczne kontrowersje pojawiające się w dyskusji naukowej odnośnie do sposobu pełnienia ról naukowca w przestrzeni naukowej i medialnej wymagają rozstrzygnięcia w naukowym a nie publicystycznym dyskursie. I recenzowana praca jest bardzo ważnym głosem w dyskusji o roli ekspertów, ich zadań i powinności. Wydaje się, że przed Autorką można postawić zadanie sformułowania rekomendacji, co do funkcji ekspertów w mediach (wszak to komunikacja naukowa), popularyzacji nauki i etycznych problemów z tym związanych.

Oceniając umiejętności prowadzenia badań, wskazać trzeba, że Autorka rozpoznała dotychczasowy stan i metody badań komunikacji naukowej. Wykorzystując indywidualne wywiady z naukowcami w Polsce i Stanach Zjednoczonych, stworzyła komplementarny wachlarz metod badawczych a także możliwość sensownej komparatystyki i to w wielu wymiarach.

Ponadto, Doktorantka realnie wykorzystuje metody badawcze właściwe nie tylko dla dyscypliny nauki o mediach i komunikacji społecznej ale szerzej dla dziedziny nauk społecznych – czego przykładem jest inspiracja teorią ugruntowaną. Jest to szczególnie ważne w ustalaniu doświadczeń wynikających ze strategii komunikacyjnych klimatologów. Doktorantka ma świadomość użyteczności wybranych narzędzi i metod badawczych i logiki realizacji procesu badawczego. Świadczą o tym przedstawione w pracy, np. ujednolicony kwestionariusz półustrukturyzowany, który zastosowano w wywiadach pogłębionych, sposób doboru próby, raport z badań czy szczegółowo zaprezentowane wywiady. Ma to szczególne znaczenie w badaniu poszczególnych aspektów komunikacji naukowej, z uwzględnieniem komunikacji o klimacie a także w rozwiązywaniu kolejnych problemów badawczych.

O umiejętności prowadzenia badań i ich konceptualizacji świadczy też przyjęta struktura dysertacji. Praca składa się z pięciu obszernych rozdziałów, wstępu, zakończenia – końcowych przemyśleń i wniosków, prognoz i rekomendacji dotyczących dalszych badań. Przy tej okazji i w tym miejscu, chcę szczególnie podkreślić świadomość i refleksyjność metodologiczną pani Magister, prezentowaną w tej pracy, a przejawem tegoż jest np. przedstawienie luk badawczych w zakończeniu pracy i we wcześniejszych fragmentach, np. systematyzacja barier i trudności w naukowym komunikowaniu o klimacie. Podzielam pogląd, że identyfikacja różnorodnych, tzw. ograniczników badawczych, czy to przedmiotowych, podmiotowych, źródłowych, czy metodologicznych jest ważną cechą dojrzałego i transparentnego procesu badawczego. I taki właśnie prezentuje pani Jagoda Mytych.

Wracając do struktury pracy, zauważyć trzeba, że jest ona zasadniczo standardowa i przeważnie stosowana w dysertacjach doktorskich. Autorka przyjęła układ problemowy, ujęcie językowe tytułów poszczególnych rozdziałów jest odzwierciedlone w ich treści. Adekwatność tytułów rozdziałów do treści uznaję za istotny walor tej pracy. Struktura dysertacji jest niezwykle szczegółowa a dzięki temu przejrzysta, co stwarza możliwość swobodnego ciągłego monitorowania logiki wyводу Autorki. Atutem recenzowanej pracy jest fakt, iż problematyka badawcza spełnia kryteria aktualności, uzupełnia literaturę przedmiotu i może stanowić usystematyzowane kompendium

wiedzy na temat komunikacji naukowej, roli interakcji nauka - społeczeństwo, czy pojawiających się różnorodnych dystraktorów w tym zakresie.

Autorka wykorzystuje zróżnicowane jakościowo i merytorycznie źródła, monografie, artykuły naukowe w czasopiśmie, rozdziały w pracach zbiorowych oraz podręczniki. Dominuje literatura z zakresu m.in.: klimatologii, komunikacji naukowej, teorii komunikowania publicznego i społecznego, framingu i mediów społecznościowych

Mgr Jagoda Mytych wykorzystwała bardzo bogatą literaturę przedmiotu, prezentowaną na 25 stronach, co jest niewątpliwie świadectwem znakomitego przygotowania do realizacji tematu badań. Od strony formalnej nie mam zastrzeżeń. Język pracy jest klarowny, o czym wspominałam wcześniej, przypisy sporządzone zgodnie z przyjętymi regułami. Warstwa ilustracyjna pracy dobrana jest z dużą starannością. Wykresy, tabele sprzyjają czytelności wyводу.

Oryginalność rozwiązania naukowego problemu

W odniesieniu do tego kryterium stwierdzić należy, że recenzowana rozprawa doktorska utwierdza w przekonaniu, że problematyka komunikowania o klimacie jest wartościowa pod względem poznawczym i metodologicznym. Taka konkluzja jest niewątpliwie zasługą wysiłku poznawczego pani Jagody Mytych.

Podkreślić też należy, że za oryginalnością rozwiązania naukowego problemu przemawia fakt, iż Autorka uprzednio zidentyfikowała lukę badawczą w rezultacie rzeczowego przeglądu literatury i uznała ją za godną eksploracji. W toku własnych badań jakościowych pani Jagoda Mytych uzyskała szereg odpowiedzi, usystematyzowała je, co pozwoliło na określenie mechanizmów angażowania się naukowców w komunikację publiczną oraz rzeczowe i przejrzyste porównania komunikowania się klimatologów w Polsce i Stanach Zjednoczonych. Porównanie to wynika z przeprowadzonych badań jakościowych.

Szczególnie wartościowe jest stworzenie modelu optymalizacji procesów komunikowania na podstawie wyników badań i zaleceń klimatologów. Podkreślić

należy, że pani Jagoda Mytych prezentuje autorski model komunikowania się klimatologów ze społeczeństwem jako rezultat wnikliwej analizy literatury, zdiagnozowania luk badawczych i wykorzystania usystematyzowanej wiedzy, którą pozyskała z wywiadów. Wiedza ujęta w modelu wynika z praktyk, strategii, trudności i rekomendacji badanych naukowców. Skonstruowany model uwzględnia wszystkich aktorów procesu komunikowania społecznego, w tym klimatologów i innych popularyzatorów wiedzy, szeroką społeczność nieakademicką, składającą się z różnych odbiorców oraz zaufanych pośredników/łączników między światem nauki a ogółem społeczeństwa. Uwzględniony jest też aspekt etyczny komunikowania o klimacie.

W ogólnej ocenie pracy i jej jakości znaczenie mają doświadczenia Autorki wynikające semestralnego stażu na Uniwersytecie Harvarda, gdzie miała okazję zgłębiać problematykę roli naukowców w społeczeństwie. Zatem wybór obszaru i przedmiotu badań podyktowany był przemyślaną ścieżką naukową. Należy uznać go za bardzo trafny, dający szansę na praktyczną przydatność wyników badań i systematyzacji zaprezentowanych przez Autorkę. Temat pracy jawi się jako bardzo oryginalny, dający inspirację dla innych badaczy. Przedstawiona praca ma więc istotny walor użyteczny i może być wykorzystywana w praktyce komunikacji naukowej nie tylko w odniesieniu do klimatu. Wyniki badań mogą mieć zastosowanie w komunikacji naukowej w innych dyscyplinach równie ważnych społecznie jak nauka o klimacie i jego zmianach.

Wnioski końcowe

Zgodnie z art.13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Odnosząc te wymagania do rozprawy doktorskiej Pani Jagody Mytych stwierdzam, że założone kryteria te zostały spełnione. Rozprawa doktorska Pani Magister Jagody Mytych pt. *Characteristics of climate science communication. An optimization model for communication processes related to the popularization of scientific knowledge based*

on American and Polish climate scientists' recommendations jest wyczerpującym opracowaniem tematu ujętego w tytule rozprawy. Doktorantka wykazała się adekwatną teoretyczną znajomością problematyki i rzetelnym warsztatem naukowym oraz oryginalnością rozwiązania problemu badawczego.

Skonstruowany naukowy wywód, prezentowane cele badań wskazują na umiejętność samodzielnej interpretacji złożonych tekstów naukowych, potwierdzają, że praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz potwierdza wiedzę teoretyczną Doktorantki. Recenzowana rozprawa ma wysoką wartość naukową i utylitarną, może bowiem stanowić przyczynek do dalszych badań nad komunikacją naukową, jej istotą i mechanizmami.

Podsumowując, stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani Jagody Mytych spełnia wszystkie warunki przewidziane dla prac doktorskich, zawarte w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz.1789) – wnoszę zatem o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Jagody Mytych do dalszego postępowania w przewodzie doktorskim, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Ewa Manińska